

La proximitat del ridícul amb el sublim

WIKIPEDIA

PERE ANTONI PONS

Podem estar d'acord que el tema d'un llibre, l'època en què va ser escrit o el gènere en què s'encabeix no són

prou motius per decidir si val la pena llegir-lo o bé és millor descartar-lo sense miraments. També podem estar d'acord, però, que l'ésser humà és un animal ple de manies i prejudicis i que, per tant, sovint pren les seves decisions lectores –també les altres, esclar– en funció d'unes qüestions tan poc raonables i tan superficials com les que acabem d'esmentar. En aquest sentit, costaria molt trobar un llibre aparentment menys atractiu per al lector actual que *Records de la darrera carlinada*, de Marian Vayreda (Olot, 1853-1903), membre de la petita noblesa rural olotina, conservador químicament pur, pintor

fracassat i escriptor de vocació tardana. Sigui com sigui, com que allò que distingeix els millors lectors actuals és que es deixen guiar per la curiositat i que s'esforcen per tenir uns gustos tan versàtils com poden, farà bé el lector de donar una oportunitat a aquests records bèl·lics del carlí Vayreda. La sorpresa serà la mar de gratificant.

L'autor només tenia dinou anys quan va començar la Tercera –i última– Guerra Carlina, que va durar del 1872 al 1876. Fins al 1875 va participar-hi com a membre del cos de cavalleria de l'exèrcit carlí, lluitant arreu del territori català contra "l'onada revolucionària, barreja de llibertinatge i de tirania". Al final de la guerra, ferit en una mà, vençut, va exiliar-se a França. No va ser fins al cap d'una vintena d'anys que va rescatar literàriament aquella experiència, que al principi va viure amb la il·lusió i el romanticisme ex-

altat propi de la joventut però que, a poc a poc, va anar desembocant en la decepció i l'escepticisme. La mirada desmitificadora amb què l'escriptor adult explica aquella aventura dramàtica de joventut queda sintetitzat ja a les primeres pàgines, quan recorda un soldat malferit que treu forces de flaquesa per saludar amb tots els honors els seus superiors. Aleshores Vayreda fa esment a "la proximitat del ridícul amb el sublim". La frase delimita el territori per on transitarà tot el llibre: el de l'afany de glòria empeltat de vulgaritat grotesca, el de l'èpica amb tons patètics, el de l'heroisme ximplet, el de la noblesa posada en entredit per la crueltat més infame. Realista i d'un humor amarg, la visió de Vayreda sobre la guerra és –no cal insistir-hi– d'una modernitat total.

Estampes bèl·liques i memòria

Tot i que Vayreda dedica les primeres pàgines del llibre –de 1898– a definir-se ideològicament i a explicar per què va empunyar les armes –per defensar els drets conculcats a Catalunya i rebel·lar-se contra "aquell estat de prostració i enviliment en què el corrent centralista i castellanitzador ens havia enllotat, arribant-nos a fer perdre fins la noció del nostre propi ser"–, *Records de la darrera carlinada* és, sobretot, una col·lecció de records personals i d'estampes bèl·liques. O més ben dit: de situacions (caòtiques) i personatges (pintorescos) relacionats amb la rutina de la guerra, marcada per les anades i vingudes, les altes i les baixes, les emboscades i els assalts, les armes defectuoses i unes autoritats militars bàsicament expertes en la tàctica del "campi qui pugui".

És veritat que Vayreda no explota tot el potencial narratiu d'algunes escenes, que en ocasions el relat és estàtic i li costa ser trepidant i que a vegades automatitza el recurs del contrast entre la innocència del jove i el desencany de l'adult. Però l'ús viu que s'hi fa del llenguatge, la perspicàcia d'home desencantat del narrador i el colorisme autèntic amb què hi bateja el passat fan de *Records de la darrera carlinada* un llibre tan amè com interessant. ♦

RECORDS DE LA DARRERA CARLINADA
MARIAN VAYREDA
L'AVENÇ
136 PÀG. / 13 €

ELS CLÀSSICS

Els ocellots dels anys 30

JORDI NOPCA

Fa uns dies, l'editora Maria Bohigas comentava que en el panorama literari català contemporani han aparegut una sèrie "d'ocellots estranys" que val la pena seguir amb atenció. Revisant la dècada dels 30 l'efecte és similar: al mateix temps que Mercè Rodoreda publicava *Sóc una dona honrada?* (1932) i tres novel·les més que després no deixaria reeditar, Francesc Trabal barrejava sentiments i estirabots en llibres com *Era una dona com les altres* (1932); Salvador Espriu publicava diversos llibres de narrativa –entre els quals hi havia el magnífic i gairebé oblidat *Aspectes* (1934)–, i Pere Calders debutava amb els contes d'*El primer arlequí* (1936).

El desenllaç de la Guerra Civil obligaria a ajornar les trajectòries de tots quatre autors. Espriu gairebé va abandonar la prosa, fins que va reneixer com a poeta amb *Cementiri de Sinera* (1946). Francesc Trabal es va instal·lar a Xile i no va publicar res fins a *Temperatura* (1947). Rodoreda va viure a París i a Ginebra, des d'on va escriure *Vint-i-dos contes* (1958) i *La planta del Diamant* (1962). I Calders, durant l'estada a Mèxic (1939-1962) va treballar alguns dels seus grans llibres, des de *Cròniques de la veritat oculta* (1955) fins a *L'ombra de l'atzavara*, que va publicar a Selecta al 1964, quan ja havia tornat a Barcelona. ♦

L'OMBRA DE L'ATZAVARA
PERE CALDERS
EDICIONS 62
288 PÀG. / 9,95 €
(AQUEST DIUMENGE, AMBLARA)

L'APARADOR

ARA

FICCIÓ

La terra de les dones
SANDRA BARNEDA
Rosa dels Vents

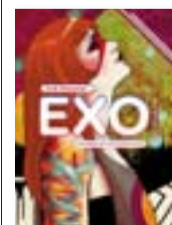
Quan sembla que tot va bé, un viatge casual a l'Empordà per recollir l'herència d'un familiar a qui no coneixen canviarà per sempre la vida de la Gala i les seves dues filles. Les mentides i els secrets familiars surten a la llum, i s'enfronten a la veritat enterrada, l'única capacitat d'ajudar-les a tancar per sempre les ferides del passat. La periodista Sandra Barneda presenta *La terra de les dones*, el seu segon llibre després que publicés *Reír al viento* l'any 2013.

After
ANNA TODD
TRAD. ESTHER ROIG
Columna

NO-FICCIÓ

La història d'amor que més clics s'ha aconseguit per internet arriba al paper. Amb més de mil milions d'impactes, *After*, de la jove escriptora debutant Anna Todd, salta del món virtual al de paper per traslladar la seva apassionant història d'amor a les pàgines d'una novel·la dividida en tres lliuraments. Hi explica un amor perillós que marcarà per sempre les vides de la Tessa i el Hardin, i amb el qual descobriran la força imparable del destí.

Exo
JORDI OLLOQUEQUI
La Galera

POESIA

Missió per al Ziggy: anar a la Terra i estudiar la biologia d'aquest singular planeta. Només hi ha una regla: no enamorar-se d'una humana. Una missió aparentment senzilla, fins que l'Eva, una jove biòloga, apareix en escena. A partir d'aquest moment, aquest extraterrestre amant de la música de la terra, aprendrà, entre rialles, rock'n'roll i sospirs, algunes de les lliçons més importants sobre la biologia i la vida al nostre planeta.